

УДК 342.9:351.74

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.01.2.40>

ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОВАДЖЕННЯ У ДИСЦИПЛІНАРНИХ СПРАВАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Лепіш Н.Я.,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін,

Львівський державний університет внутрішніх справ

ORCID: 0000-0002-5754-3511

Лепіш Н.Я. Правова характеристика провадження у дисциплінарних справах Національної поліції.

У статті розглянуто правову характеристику провадження у дисциплінарних справах Національної поліції. Актуальність теми зумовлена особливим місцем інституту дисциплінарної відповідальності серед правових заходів забезпечення законності у діяльності поліції. Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають під час провадження у дисциплінарних справах поліції. Предметом є адміністративно-правові норми, що формують підстави та порядок притягнення поліцейських до дисциплінарної відповідальності. У процесі дослідження застосовувалися загальнонаукові методи, приватні методи суспільних наук, спеціальні методи юридичних досліджень. Зазначено, що сучасний рівень розвитку теорії адміністративного процесу і законодавства про дисциплінарну відповідальність дозволяють розглядати провадження у дисциплінарних справах поліції як вид процесуальної діяльності та структурний елемент адміністративного процесу, правове регулювання якого здійснюється адміністративно-процесуальним законодавством. Провадження у дисциплінарних справах як структурний елемент адміністративного процесу – це врегульований процесуальними нормами порядок діяльності суб'єкта дисциплінарної влади щодо порушення, розгляду та вирішення справ за фактами порушення службової дисципліни особами, підпорядкованими по службі. Цілями провадження у дисциплінарних справах Національної поліції є: розгляд і вирішення у порядку, встановленому законодавством про службу в Національній поліції, індивідуальної справи за фактом порушення поліцейським службової дисципліни; запобігання порушенням службової дисципліни та законності серед особового складу Національної поліції. Вказано, що система принципів провадження у дисциплінарних справах поліції обумовлена принципами дисциплінарної відповідальності та принципами адміністративного процесу, включає три групи принципів: загальні, юрисдикційні та спеціальні. Службове розслідування, що проводиться у межах дисциплінарного провадження, доцільно розглядати як факультативний вид процесуальної діяльності на етапі встановлення фактичних обставин справи на стадії порушення провадження у дисциплінарній справі.

Ключові слова: адміністративний процес, дисциплінарний проступок, цілі, принципи, стадії.

Lepish N.Ya. Legal characteristics of disciplinary proceedings in the National Police.

The article examines the legal characteristics of disciplinary proceedings in the National Police. The relevance of the topic is due to the special place of disciplinary responsibility among legal measures to ensure legality in police activities.

The object of the study is the social relations that arise during disciplinary proceedings in the police.

The subject is the administrative and legal norms that form the grounds and procedure for bringing police officers to disciplinary responsibility.

In the course of the study, general scientific methods, specific methods of social sciences, and special methods of legal research were used. It is noted that the current level of development of the theory of administrative process and legislation on disciplinary responsibility allows us to consider proceedings in disciplinary cases of the police as a type of procedural activity and a structural element of the administrative process, the legal regulation of which is carried out by administrative procedural legislation. Proceedings in disciplinary cases as a structural element of the administrative process are a procedure regulated by procedural norms for the activities of the disciplinary authority regarding the initiation, consideration, and resolution of cases involving violations of official discipline by subordinate persons. The objectives of disciplinary proceedings in the National Police are: to consider and resolve, in accordance with the procedure established by the legislation on service in the National Police, individual cases of violations of official discipline by police officers; to prevent violations of official discipline and legality among the personnel of the National Police. It is stated that the system of principles for

disciplinary proceedings in the police is based on the principles of disciplinary responsibility and the principles of administrative procedure and includes three groups of principles: general, jurisdictional, and special. An official investigation conducted within the framework of disciplinary proceedings should be considered as an optional type of procedural activity at the stage of establishing the facts of the case at the stage of initiating disciplinary proceedings.

Key words: administrative process, disciplinary offense, objectives, principles, stages.

Постановка проблеми. Національна поліція в умовах воєнного стану виконує важливу державну функцію захисту життя, здоров'я, прав і свобод громадян. Ефективне виконання цієї функції безпосередньо залежить від рівня службової дисципліни серед поліцейських. В умовах воєнного стану одним з пріоритетних напрямів є підвищення рівня службової дисципліни. Особливе місце серед спрямованих на це організаційно-правових заходів займає інститут дисциплінарної відповідальності. Існуюче правове регулювання надає можливість широкого використання суб'єктом дисциплінарної влади розсуду при притягненні поліцейських до дисциплінарної відповідальності, призводить до зниження ролі інституту дисциплінарної відповідальності у зміцненні дисципліни серед особового складу.

Метою дослідження є наукова розвідка правової характеристики дисциплінарного провадження Національної поліції.

Стан опрацювання проблематики. Питання підвищення ефективності дисциплінарної відповідальності розглядали науковці: В. Авер'янов, О. Бандурка, Ю. Битяк, Н. Бортник, В. Гаращук, С. Гончарук, Є. Додін, В. Зуй, В. Квіткін, М. Ковалів, Т. Коломоєць, В. Колпаков, А. Комзюк, О. Кузьменко, О. Остапенко, В. Серета, Х. Ярмакі і інші. Сучасні умови службової діяльності Національної поліції потребують високої ефективності у забезпечення прав і свобод людини і громадянина, що вимагає проведення наукових досліджень.

Виклад основного матеріалу. Дослідження провадження необхідно починати з визначення його нормативної основи, цілей, завдань і принципів, визначення кола суб'єктів і стадій. Дисциплінарне провадження у поліції ведеться щодо осіб, які перебувають на службі або працюють у поліції України, які вчинили дисциплінарні проступки,

Служба у поліції відповідно до закону «Про Національну поліцію» визначається як державна служба, яка представляє професійну службову діяльність громадян України на посадах у поліції України, а також на посадах державних службовців та працівників поліції [1].

Служба в поліції охоплює правовідносини, пов'язані з: надходженням на службу до поліції її проходженням та припиненням. Правовий статусу поліцейського регулюється законом «Про Національну поліцію». Проходженням у поліції державної служби регулюється законом «Про державну службу» [2].

Дисциплінарне провадження у поліції ведеться щодо трьох категорій осіб, які вчинили дисциплінарні проступки: поліцейських – відповідно до законодавства про службу в поліції; державних службовців – відповідно до законодавства про державну службу; працівників – відповідно до трудового законодавства.

Дисциплінарне провадження в поліції за фактами вчинення поліцейськими дисциплінарними проступками регулюється різними за юридичною силою нормативно-правовими актами, що регламентують дисциплінарну відповідальність поліцейських та порядок застосування дисциплінарних стягнень. До них належать: закон «Про Національну поліцію»; Дисциплінарний статут Національної поліції України; накази МВС України, які регулюють порядок здійснення процесуальних дій у дисциплінарному провадженні це – Порядок проведення службових розслідувань у Національній поліції України, Положення про дисциплінарні комісії в Національній поліції України [3; 4].

З погляду правової основи дисциплінарного провадження представлених у поліції видів державної служби та осіб, які притягуються до дисциплінарної відповідальності, можна виділити два різновиди дисциплінарного провадження: за законодавством про службу в поліції; за законодавством про державну службу (щодо державних службовців).

Відмінності в процесуальному режимі даних дисциплінарних проваджень визначаються видами дисциплінарних стягнень, що накладаються, правовим статусом осіб, що притягуються до відповідальності, переліком і ступенем деталізації передбачених законодавством процесуальних дій.

Оскільки служба в поліції визначається як професійна службово діяльність громадян України на посадах у Національній поліції, правову характеристику провадження у дисциплінарних справах у поліції розглянемо на основі законодавства про службу, предметом регулювання якого є правовідносини, пов'язані з надходженням на службу у поліцію, її проходженням та припиненням.

Формулюючи поняття дисциплінарного провадження у поліції України, автори наукової статті «Дисциплінарне провадження в органах Національної поліції як вид адміністративно-юрисдикційної

діяльності» вважають, що це врегульована відомчими правовими нормами діяльність компетентних посадових осіб щодо виявлення дисциплінарних проступків, розгляду справ про проступки, застосування до винних справедливих заходів впливу та їх виконання з метою виховання та зміцнення службової дисципліни [5, с. 130].

У цьому визначенні відмітними ознаками провадження зазначені його правова основа – відомчі правові норми і з цілей виховання поліцейських.

А.П. Сахно вважає, що дисциплінарне провадження в поліції представляє вид адміністративно-юрисдикційної діяльності, що здійснюється в порядку, встановленому законодавством про службу в Національній поліції, щодо вирішення дисциплінарної справи та застосування уповноваженим керівником заходів дисциплінарної відповідальності з метою зміцнення та забезпечення службової дисципліни [6, с. 253].

Як відмінна ознака даного провадження зазначена його правова основа – законодавство про службу в поліції.

На думку Б.О. Логвиненко, дисциплінарне провадження, що здійснюється в поліції, є одним з видів адміністративно-юрисдикційного провадження, що виділяється в структурі адміністративного процесу, представляє регламентовану нормами адміністративного права цілеспрямовану діяльність уповноважених посадових осіб Національної поліції з приводу вирішення питання про притягнення поліцейських до дисциплінарної відповідальності [7, с. 70].

У цьому визначенні на належність до поліції вказує згадка посадових осіб, які ведуть провадження, та осіб, щодо яких воно ведеться.

Аналіз наведених визначень показує, що дослідники виходять із вузького розуміння дисциплінарного провадження у поліції, як провадження, яке ведеться щодо поліцейських.

На нашу думку, якщо розглядати дисциплінарне провадження як вид адміністративно-юрисдикційної процесуальної діяльності, мову треба вести про дисциплінарні провадження поліції, під якими слід розуміти врегульований законодавством про службу в поліції порядок діяльності суб'єкта дисциплінарної влади щодо вирішення індивідуальних справ за фактами порушення.

Провадження з дисциплінарних справ як окремий вид процесуальної діяльності та різновид процесуальної форми характеризують його цілі, завдання, принципи та стадії, в яких відображається специфіка провадження. Процес це владна діяльність виключно юридична по змісту та за метою і результатом. Це означає, що зміст і його цілі та результати визначаються (нормами права. Слід звернути увагу на нерозривний зв'язок між цілями та результатами.

Процес як юридична категорія спрямовано на досягнення передбаченого законом юридичного результату, модель якого закладено у відповідній матеріальній нормі. У наукових дослідженнях цілі дисциплінарного провадження поділяються на найближчі та перспективні.

Цілі провадження у дисциплінарних справах не повинна зводитися до накладення дисциплінарного стягнення, а визначатися необхідністю: розгляду та вирішення в установленому порядку справи за фактом порушення підлеглим службової дисципліни, попередження порушень службової дисципліни та законності серед поліцейських. Перелічені цілі досягаються незалежно від цього, накладено дисциплінарне стягнення, або накладено. Ці цілі необхідно закріпити в законодавстві.

З цілями дисциплінарного провадження тісно пов'язані завдання, під якими слід розуміти проблемні ситуації, вирішення яких необхідне досягнення заданої мети. У чинному законодавстві про державну службу, у тому числі службі в поліції, завдання провадження у дисциплінарних справах не закріплені. Вони сформульовані у науковій та навчальній літературі за аналогією із завданнями провадження у справах про адміністративні правопорушення, перераховані в Кодексі України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), з окремими несуттєвими редакційними відмінностями [8, с. 508].

Даний підхід до формулювання завдань провадження у дисциплінарних справах виправданий з двох причин. По-перше, йдеться про види правоохоронних проваджень, які є процесуальними формами правозастосовної діяльності щодо реалізації двох видів юридичної відповідальності, передбачених адміністративним законодавством: адміністративною та дисциплінарною. По-друге, військовослужбовці, особи, які мають спеціальні звання, у тому числі поліцейські, за адміністративні правопорушення, за винятком адміністративних правопорушень, передбачених статтею 15 КУпАП, несуть дисциплінарну відповідальність відповідно до законів та інших нормативно-правових актів.

Відповідно до статті 15 КУпАП, підставою для притягнення поліцейських до дисциплінарної відповідальності та приводом для порушення провадження у дисциплінарній справі може бути не тільки вчинення поліцейським дисциплінарного проступку, але й адміністративного правопорушення.

У науковій літературі можна зустріти варіанти класифікації завдань дисциплінарного провадження у поліції з урахуванням наявності різних елементів, що характеризують його зміст. Виділяють такі групи завдань:

– стратегічні, зокрема: забезпечення та зміцнення службової дисципліни в поліції, виховання дисциплінованості; своєчасне, всебічне, повне та об'єктивне встановлення обставин кожної справи про дисциплінарну проступок; дотримання законності у процесі здійснення дисциплінарного провадження тощо;

– тактичні завдання: виявлення причин і умов, що сприяють здійсненню дисциплінарного проступку; запобігання дисциплінарним проступкам (попередження вчинення нових порушень порушником і іншими) тощо;

– оперативні завдання: встановлення події дисциплінарного проступку; забезпечення виконання винесених у справі рішень тощо.

Законодавчо доцільно закріпити лише завдання, які вирішуються на рівні дисциплінарного провадження та стадій.

Завдання провадження з дисциплінарних справ у поліції можуть бути сформульовані та закріплені у Дисциплінарному статуті Національної поліції України у редакції: «Завданнями провадження у дисциплінарних справах є: всебічне, повне, об'єктивне та своєчасне з'ясування обставин кожної справи; дозвіл його відповідно до закону; забезпечення виконання прийнятого наказу про накладення дисциплінарного стягнення; виявлення причин і умов, що сприяли здійсненню дисциплінарних проступків». Перелічені завдання можна об'єднати у два блоки: юрисдикційний та профілактичний. Юрисдикційний блок представлений першими трьома завданнями, профілактичний включає четверте завдання.

Дисциплінарна відповідальність є одним із традиційних правових засобів, використання яких спрямоване на підвищення ефективності управління державною службою. Процесуальна реалізація норм дисциплінарної відповідальності відбувається при веденні провадження у дисциплінарних справах, під якими слід розуміти врегульовану нормами адміністративного та адміністративно-процесуального права діяльність суб'єктів дисциплінарної влади щодо вирішення справ про дисциплінарні проступки та накладення дисциплінарних стягнень.

Провадження у дисциплінарних справах поряд з іншими видами проваджень, що входять до складу адміністративного процесу, ґрунтується на певних принципах, що визначають характер і закріплюють вихідні положення, що відображають його особливості. Принципи дисциплінарного провадження характеризують динаміку, а чи не статичність дисциплінарної відповідальності, формуються через призму реалізації принципів дисциплінарної відповідальності та принципів адміністративного процесу.

Дисциплінарне провадження включає принципи: загальні: законності, рівності перед законом, охорони інтересів особи і держави; юрисдикційні: невідворотність реагування на порушення дисципліни; презумпція невинності; спеціальні: обов'язковість порушення дисциплінарного провадження за фактом порушення поліцейським службової дисципліни або корупційного правопорушення; свободи вибору виду дисциплінарного стягнення; достатності доказів, що підтверджують винність особи у вчиненні дисциплінарного проступку.

Стадійність юридичного процесу необхідно дослідити з методологічних позицій, що розглядають процесуальну діяльність: з погляду функціонального прояву як правозастосовну; з точки зору мети, спрямованої на досягнення необхідного результату, передбаченого відповідною нормою матеріального права.

Правозастосовний юрисдикційний процес, виходячи з логічної послідовності правозастосування, включає:

– стадію, на якій встановлюється склад правопорушення, ознаки якого фіксуються у процесуальному документі та підтверджуються доказами,

– стадію, де визначається норма, яка встановлює відповідальність, і міра відповідальності, прийняте рішення оформляється у відповідному юрисдикційному акті. З погляду досягнення необхідного юридичного результату, передбаченого відповідною нормою матеріального права, юрисдикційний процес включає стадію, де забезпечується виконання прийнятого рішення, реалізація санкції правової норми.

Вищевказані стадії юрисдикційного процесу правозастосування повною мірою відповідають логіко-функціональній послідовності розв'язання задач дисциплінарного провадження та визначають зміст та динаміко-часову характеристику як форми реалізації дисциплінарної відповідальності.

Провадження у дисциплінарній справі в поліції включає стадії: порушення провадження у дисциплінарній справі; розгляд дисциплінарної справи та прийняття щодо неї рішення; виконання наказу призначення дисциплінарного стягнення та одну факультативну стадію – перегляд рішення про дисциплінарне стягнення [9, с. 172-173].

Перегляд прийнятого у дисциплінарній справі рішення, незважаючи на предметну єдність з дисциплінарною справою, здійснюється у самостійному процесуальному провадженні – провадження

за скаргою, або провадження з розгляду судом справи про оскарження наказу про накладення дисциплінарного стягнення [10, с. 228].

Висновки. Завершуючи правову характеристику провадження з дисциплінарних справ у поліції, сформулюємо висновки:

З погляду правової основи дисциплінарного провадження представлених у поліції видів державної служби та осіб, які притягуються до дисциплінарної відповідальності виділяють два різновиди дисциплінарного провадження за законодавством: про службу в поліції; про державну службу. Провадження з дисциплінарних справ у поліції це врегульований законодавством про службу в поліції порядок діяльності суб'єкта дисциплінарної влади щодо вирішення індивідуальних справ за фактами порушення службової дисципліни поліцейськими, включаючи проведення службового розслідування та розгляд справи, ухвалення рішення та виконання прийнятого рішення.

Цілями провадження у дисциплінарних справах у поліції є: розгляд і вирішення у порядку, встановленому законодавством про службу в поліції, індивідуальної справи за фактом порушення службової дисципліни; попередження порушень службової дисципліни і законності серед поліцейських.

Завдання провадження у дисциплінарних справах у поліції можуть бути сформульовані та закріплені у Дисциплінарному статуті Національної поліції України у редакції: «Завданнями провадження у дисциплінарних справах є: всебічне, повне, об'єктивне та своєчасне з'ясування обставин кожної справи; дозвіл його відповідно до закону; забезпечення виконання прийнятого наказу про накладення дисциплінарного стягнення; виявлення причин та умов, що сприяли здійсненню дисциплінарних проступків».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/580-19>.
2. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.
3. Про дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 р. № 2337-VIII. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2337-19/conv>.
4. Про реалізацію окремих положень Дисциплінарного статуту Національної поліції України: Наказ МВС України від 07.11.2018 р. № 893. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1355-18#Text>.
5. Серета В.В., Ковалів М.В., Єсімов С.С. Дисциплінарне провадження в органах Національної поліції як вид адміністративно-юрисдикційної діяльності. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 3. С. 129-133. URL. <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/7590/1/%D0%9A%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B2.pdf>.
6. Сахно А. П. Деякі особливості дисциплінарного провадження в Національній поліції в умовах дії воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 2. С. 250-253. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.42>.
7. Логвиненко Б.О. Науково-практичний коментар до Дисциплінарного статуту Національної поліції України. Київ: ВД «ДАКОР», 2022. 218 с. URL. <https://jurkniga.ua/contents/naukovopraktichniy-komentar-do-distsiplinarnogo-statutu-natsionalnoi-politsii-ukraini.pdf?srsltid=AfmBOorFf7mbj9qU8uTh6MxXIunvEdvS7D0JTJqlpdBCGaUCf2FRH1Z3>.
8. Остапенко О.І., Ковалів М.В., Єсімов С.С. та ін. Адміністративне право України (загальна частина): навчальний посібник. Вид. 2-е, доповнене. Львів: СПОЛОМ, 2021. 616 с. URL. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3866>.
9. Шевченко О.О. стадії дисциплінарного провадження в органах Національної поліції щодо притягнення до дисциплінарної відповідальності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 5. С. 171-174. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-5/40>.
10. Kovaliv, M., Yesimov, S., Hryshchuk, A., Pavlovysh-Seneta, Y., Uliianov, O.. Public law disputes in the field of public service: Interdisciplinary approaches to prevention and settlement. *Social and Legal Studios*. 2025. № 8(1). P. 224-237. DOI: 10.32518/sals1.2025.224.

Дата першого надходження рукопису до видання: 5.01.2026
 Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 26.01.2026
 Дата публікації: 2.02.2026